

LABORE ET ZELO

Історична урбаністика

Обсяг: 4 кредити ЄКТС

Семестр: осінній Рік: 2025-2026

Дні, Час, Місце: згідно розкладу

Інформація про викладача

Ім'я: Потапенко М.В.

Контакти

Робоче місце: Кафедра історії України

Години консультацій: Вівторок: 13:30 – 14:40

Опис курсу

Навчальна дисципліна покликана висвітлити ключові аспекти історичного розвитку міст як соціокультурних феноменів, проаналізувати їх розміщення, етапи становлення міського господарства, самоврядування та принципи містобудування. Особлива увага приділяється формуванню наукового уявлення про місто як цілісну систему в політичному, ідеологічному та культурному контексті. Дисципліна знайомить із джерельною базою, науковими школами та інформаційною інфраструктурою історичної урбаністики, сприяє розвитку дослідницьких навичок, формуванню професійної культури, наукового світогляду та сучасного стилю мислення в здобувачів освіти.

Вивчення навчальної дисципліни у комплексі з іншими освітніми компонентами ОНП «Історія та археологія» сприяє досягненню здобувачами таких **програмних результатів навчання**:

ПРН1. Концептуальні та методологічні знання в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності.

ПРН12. Спеціалізовані уміння/навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики.

ПРН16. Знати сучасні методи проведення археологічних та історичних досліджень, специфіку розвитку історичного пізнання в конкретні історичні періоди, зокрема й на сучасному етапі, зіставляючи історичні події, явища із періодами (епохами).

Мета курсу

Вивчення дисципліни у комплексі з іншими освітніми компонентами ОНП «Історія та археологія» сприяє набуттю здобувачами програмних професійних **компетентностей**:

ЗК1. Здатність розуміти предметну область і професійну діяльність.

ЗК2. Володіння навичками критичного мислення.

ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність проявляти толерантність та повагу до культурної різноманітності.

ФК7. Здатність здійснювати наукову та фахову експертизу, консультування осіб, підприємств, установ, організацій.

ФК8. Здатність спілкуватися, аргументовано проводити наукові дискусії в галузі професійної освітньо-наукової діяльності; на високому рівні презентувати дослідницьку роботу науковій спільноті.

ФК9. Здатність до набуття навичок застосування сучасних методологічних принципів наукового історичного аналізу, використання наукової періодизації історії та наукового апарату археології, а також міждисциплінарних підходів при вивченні окресленої наукової проблеми

ФК10. Здатність до опрацювання й аналізу джерельної і археологічної бази та історіографії наукової теми, оцінювання різних версій й думок про минулі історичні події.

Навчальні ресурси

Курс викладатиметься у формі лекцій та практичних занять: (20 год. – лекції, 20 год. – практичні заняття) і 80 год. – самостійна робота. Підключення до відеоконференцій в режимі дистанційного навчання буде здійснюватися за допомогою програм Zoom або Google Meet.

Організація навчання

Аудиторне навчання

№	Назва теми	Кількість годин
	<i>Змістовий модуль 1. Історична урбаністика як науковий напрям. Теоретичні та методологічні основи дослідження міст</i>	
1	Цілі та основні завдання навчальної дисципліни. Визначення предметного поля та об'єкта вивчення історичної урбаністики.	2
2	Витоки та етапи формування історичної урбаністики як наукової галузі.	4
3	Розвиток національної традиції у вивченні урбаністичних процесів.	4
Разом		10
	<i>Змістовий модуль 2. Поняттєво-термінологічна база історичної урбаністики.</i>	
1	Основне поняття урбаністичного дискурсу – «місто»: сутність, ознаки, функції.	4
2	Класифікація міст на українських теренах: історичні типи, особливості розвитку та просторової організації.	2
3	Становлення інтересу до вивчення міст: ранні краєзнавчі підходи та накопичення фактичного матеріалу.	2
4	Академічні центри як осередки розвитку урбаністичної думки: внесок університетських шкіл у формування теоретичних засад української урбаністики.	2
Разом		10
	<i>Змістовий модуль 3. Модерне місто як предмет</i>	

	<i>історико-урбаністичного аналізу.</i>	
1	Характерні риси модерного міста: структура, функції, соціальні трансформації.	2
2	Глобальні процеси урбанізації у XIX столітті: основні тенденції та виклики.	4
3	Особливості модернізаційного розвитку українських міст: контексти та відмінності.	4
Разом		10
	<i>Змістовий модуль 4. Міське середовище та культурні виміри урбанізації.</i>	
1	Урбаністичний стиль життя: повсякденність, соціальні практики, ментальні моделі.	6
2	Міські субкультури: формування, специфіка та напрямки сучасних досліджень.	4
Разом		10

Оцінка

Підсумкова оцінка курсу буде обчислюватися з використанням таких складових:

Бали	Тема
16	Змістовий модуль 1
22	Змістовий модуль 2
26	Змістовий модуль 3
36	Змістовий модуль 4
100	Разом

Підсумкова оцінка за кожен змістовий модуль буде враховувати результати опрацювання теоретичного матеріалу, участь у семінарах, виконання завдань тематичного контролю. Підсумкова оцінка за останній модуль буде включати оцінку за участь в обговоренні індивідуальних проектів, пов'язаних із його загальним змістом.

Політика курсу

Безпека – понад усе.

У разі включення сигналу «Повітряна тривога» під час очного навчання ви під керівництвом викладача повинні перейти до споруд цивільного захисту і перебувати в них до скасування сигналу.

У разі включення сигналу «Повітряна тривога» під час дистанційного навчання за вашим місцем перебування, ви маєте повідомити про це викладача та перейти до безпечного місця.

Відвідування та / або участь є обов'язковим компонентом курсу. Для аспірантів, що навчаються за індивідуальним графіком або на вечірньому відділенні, передбачена можливість навчатися дистанційно, узгодивши при цьому графік навчання на основі навчальної платформи Google-клас.

Якщо ви не були присутні на занятті через сигнал «Повітряна тривога», узгодьте з викладачем дистанційну форму виконання завдання.

Дедлайни. Крайньою межею здачі індивідуальних завдань та навчального проєкту є два дні до заліку. Після цієї дати завдання не приймаються.

Перескладання роботи аспірантів можлива протягом двох тижнів після отримання оцінки, але не пізніше, як за тиждень до заліку.

Переоцінка завдань можлива протягом тижня після отримання оцінки на основі заяви на ім'я завідувача кафедри у письмовій формі. Після отримання заяви, завідувач кафедри протягом тижня створить комісію з переоцінки, яка після проведення аналізу роботи студента повідомить його про своє рішення.

Академічна доброчесність та плагіат. Дотримання академічної доброчесності аспірантами передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань модульного та підсумкового контролю;
- посилання на джерела інформації в разі використання почерпнутих звідти ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності та джерела інформації.

Мобільні пристрої на заняттях використовуються з навчальною метою.

Поведінка в аудиторії. Кожен здобувач вищої освіти повинен ознайомитися і дотримуватися Правил внутрішнього трудового розпорядку (http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/pravula_rozporiadky.pdf) університету, а також принципів і правил поведінки, визначених у Етичному кодексі Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/etychkodex.pdf).

Рекомендується бути активним у дискусіях та обговореннях, але зберігати толерантність і поважати позиції інших.

Вітається активність здобувачів із планування освітнього процесу та участь у формальній та неформальній освіті.

Особливості участі у відеоконференціях. Відеоконференції є формою дистанційного навчання, яка переважно застосовується для проведення практичних занять та консультацій. Аспірантам під час участі в таких заняттях необхідно підключити аудіо- та відеозв'язок, який дозволяє ідентифікувати учасника заняття. Відеозв'язок обов'язковий у разі виступу, доповнень чи запитань учасника заняття. Під час припинення активної роботи (як виняток – за відсутності технічних можливостей) відеозв'язок дозволяється відключити, зберігаючи присутність на відеоконференції.

Рекомендовані джерела інформації

Література:

1. Бондаренко О.В. Міста Наддніпрянської України за імперської доби (1785–1917 рр.): історіографічний дискурс: монографія. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2021. 364 с. <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/11059/1/dyser.pdf>
2. Верменич Я. В., Дмитрук В. І., Архипова С. І. Міська історія України: проблеми початкового датування. Науково-довідкове видання. К.: Інститут історії України НАН України, 2010. 140 с. Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-5542-5/978-966-02-5542-5.pdf>
3. Верменич Я. Генезис і еволюція міст у контексті історичної регіоналістики і нової локальної історії // Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства методика літочислення. Київ: Інститут історії України, 2011. С. 40–60. <http://resource.history.org.ua/item/0005685>
4. Верменич Я. Історична локалістика у пошуках дослідницького об'єкта: міська і сільська

історії // Регіональна історія України. № 4. К., 2010. С. 7–26. Режим доступу: http://history.org.ua/JournALL/regions/regions_2010_4/regions_2010_4.pdf

5. Верменич Я. В. Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення. К.: Інститут історії України НАН України, 2011. 306 с. Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-5659-0/978-966-02-5659-0.pdf>

6. Верменич Я.В. та ін. Міська історія України – проблеми початкового датування. Науково-довідкове видання / Я. В. Верменич, В.І. Дмитрук, С. І. Архипова. К.: Інститут історії України НАН України, 2010. 140 с. Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/item/0002369>

7. Зіммель Г. Великі міста і духовне життя // Незалежний культурологічний часопис “І”. 2003. № 29: Геній місця. Leopolis. Львів. Lemberg. Lwow. С. 315 325.

8. Константінова В.К. Урбанізація: південноукраїнський вимір (1861-1904 роки). Запоріжжя: АА ТанDEM, 2010. 596 с.

9. Райнер Ліндер. Підприємці і місто в Україні, 1860-1914 рр. (Індустріалізація і соціальна комунікація на Півдні Російської імперії)/ За ред. О.М.Доніка. – Київ-Донецьк: ТОВ «ВПП «Промінь». 2008. 496 с.

10. Чорний Д. М. По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України (кінець XIX – початок XX ст.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 304 с.